

Прагмалінгвістичні та наратологічні особливості сучасного наукового тексту

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В доповіді розглянуто питання особливостей наукового стилю мовлення англійської мови на сучасному етапі розвитку та деякі проблеми викладання англійської мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: науковий стиль, абстрактність, контекст, імплікація, перекладацькі трансформації.

Abstract. The presentation deals with some issues of the scientific style peculiarities in Modern English. Some problems of ESP (EST) teaching are also considered.

Key words: scientific style, impersonalization, context, implication, translation transformations.

Динаміка мовного розвитку завжди базується на функціонуванні одиниць різних рівнів. Будь-які узуальні зміни починаються в царині мовленнєвої діяльності, серед безмежної кількості оказіональних новацій і перетворень, які проникають у всі без винятку структури мовної ієрархії. Мова живе в безкінечному творчому русі, на який потужно впливають, зокрема, екстралінгвістичні чинники, пов'язані із процесами когніції.

Сучасні функціонально стилістичні дослідження також аналізують процеси відображення комунікативно-пізнавальної діяльності людини у організації тексту, його стилістичній забарвленості. Що стосується наукового стилю, або стилю наукової літератури, який є предметом нашого дослідження, то він зазнав суттєвих змін за останні 30-50 років саме під впливом соціолінгвістичних чинників. У сучасному постіндустріальному суспільстві ми спостерігаємо не лише бурхливий розвиток науки і технологій, а також їх певну демократизацію: наукові та технічні досягнення активно популяризуються засобами масової інформації, стають доступнішими для широкого загалу. Стиль наукового мовлення змінюється, формуються численні жанри (каталоги, довідники, інструкції, популярні статті, реклама). Вони не порушують тотожності стилю, але несуть певні індивідуальні відмінності. Очевидно, що сфера використання наукової і технічної термінології сьогодні значно розширюється, величезна кількість термінів входить до загального вжитку. Це повною мірою стосується і загальнонаукових і загально технічних термінів і словосполучень, що функціонують у сфері наукової комунікації.

Головною метою мови науки були і залишаються доведення гіпотез, створення нових понять, розкриття внутрішніх законів буття, розвитку і відносин між явищами тощо. Тому категоріальними рисами наукового стилю були і залишаються інформативність, логічність, точність і об'єктивність. Мовні засоби, які використовуються в наукових текстах, загалом відповідають цим вимогам.

Однією із рис наукового стилю традиційно вважаються імперсональність, беземоційність викладення, які маніфестують ся у виборі певних лексичних і граматичних форм. На наш погляд, саме ця особливість наукового стилю зазнала змін на сучасному етапі.

Цікаво, що Н.М. Разінкіна у 1972 році [1] тлумачила причину наявності емоційної лексики на сторінках перших чисел журналу Nature як відсутність чітких аргументів і доведених фактів. Зазвичай у наукових дискусіях XIX століття не вживалися слова *marvellous*, *wonderful*, *monstrous*, *magnificent*, *brilliant*. І.Р. Гальперін у 1977 році погоджувався, що "in modern scientific prose such emotional words are very seldom used. Not can we find emotional structures or stylistic devices which aim at rousing aesthetic feelings" [2, с. 312]. Сьогодні з таким твердженням важко погодитись, адже в сучасних наукових і технічних текстах часто зустрічаються експресивні лексичні форми і граматичні конструкції, більше характерні для розмовного стилю. Це особливо яскраво проявляється в жанрах науково-популярної статті та реклами, які граничать с публіцистичним стилем емоційність, суб'єктивність викладення матеріалу приливають світло і на індивідуальність автора. В якості прикладів наводимо деякі висловлювання із сучасних англомовних технічних журналів.

This happens because PC processors got much faster, and digital signal processors are more widely used. In fact, DSPs are evolving into real commodity multimedia workhorses. (Byte, 1997, June)

They often resemble hybrid CPU that blend CISC, RISC and DSP architectures in fascinating ways. (Byte, 2007, July)

The advent of multimedia extensions technology, general-purpose processors are catching up. (Byte, 2002, August)

While not as sexy as CPU MHz speeds ... additions ... and the ability to share data with other servers are essential. (Byte, 1997, June)

Use of the i960 as a distributed intelligent processor ... reduces bottlenecks from overloaded channels. (Byte, 1997, May)

Wavelets have had short and troublesome history. It seemed to be forever confined to footnotes in textbooks on Fourier theory. (Wavelet Analysis, Elsevier, 2002)

Stephan Mallat was not the father of wavelet theory, but he was certainly an evangelist. (A Wavelet Tour of Signal Processing)

Традиційною для наукового стилю є побудова авторського викладення у першій особі множини, що характерно для більшості жанрів. Таку форму можна трактувати, як свідчення імперсональності, але, з іншого боку, вона створює відчуття співучасті, інтерактивності, долучає читача до процесу доведення гіпотези, міркувань науковця, що є, безперечно, проявом емоційності. В англійських текстах досить часто зустрічається звертання через займенники you, we, yourself тощо. Нерідко автори вживаються імперативні та питальні конструкції.

Where other mid-range generators make you buy add-ons to do common tasks, the new SMBV comes fully equipped to do the job. (Microwave Journal, 2009, March)

The new vector-signal generator – your declaration of independence! (Microwave Journal, 2009, March)

Do not wait; choose the MMIC model! (Microwave Journal, 2007, February)

We have engineered an impressive range of power amplifiers that tower above industry averages. (Microwave Journal, 2010, January)

Емоційні і експресивні елементи науково технічних текстів є важливими їх компонентами, що відображають динаміку живого функціонування мови наукової комунікації. Вони становлять суттєві труднощі при перекладі. Науково-технічні матеріали містять найновіші лексичні явища – оказіоналізми, неологізми, тощо. Словники, звичайно, обмежуються розкриттям семантики таких слів і сполучень у загально-мовному вжитку. Питання якості науково-технічного перекладу надзвичайно актуальні сьогодні в умовах глобалізації, інтернаціоналізації науки, необхідності швидкого і оперативного обміну інформацією, особливо англійською.

Неможливість використати словникові еквіваленти як перекладні обумовлює необхідність виконання різних типів трансформації, в першу чергу – лексичних. Незважаючи на велику традицію вивчення у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці, ця проблема не втрачає актуальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Разинкина Н.М. Стилистика английской научной речи. – М: Наука, 1972.- 317 с.
2. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка /Гальперин И.Р. - М.: Просвещение, 1997. - 258 с.

Степанова Ирина Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент, зав. кафедри іноземних мов, ВНТУ.

Iryna S. Stepanova – Candidate of Philology, Associate Professor, Head of Foreign Languages chair of VNTU.